

Otto Dix: A háború, 1932

BASICS BEATRIX FEGYVEREK KÖZT HALLGATNAK A MŰZSÁK? HÁBORÚK ÉS MŰVÉSZET

A háború a közvélekedés szerint nem kedvez a művészeteknek, ugyanakkor a háborút viselőik a legritkább esetben mulasztották el a művészetet és a művészeket felhasználni. Voltak „hivatalos” ábrázolói a háborúknak, de a harcokban részt vevő művészek „maguktól” is megörökítették az eseményeket, és volt egyfajta általános elvárás a közönség részéről is. Kezdetől fogva könnyen váltak a politikai propaganda eszközeivé a háborúkat témául választó műalkotások. E propaganda természetesen sokféle célú lehetett: lelkesítés vagy éppen az ellenség démonizálása. Egy dolog azonban sajnos biztos volt – a művészeknek kevés befolyásuk volt arra, hogyan használják műveiket a háborúk idején.

Bár Cicero kijelentésének eredeti változatát átalakítva terjedt el a mondás, „fegyverek közt hallgatnak a múzsák”, ez korunk felé haladva az évszázadok során egyre kevésbé érvényes.¹ Ezt igazolja Joanna Bourke monográfiája is, a téma legújabb és egyik legteljesebb feldolgozása.² Bourke a 19. század közepétől kezdi a háborúk és a művészet kapcsolatának tárgyalását, nem véletlenül.

A reneszánsz csataképei csak stílusukban változtak a barokk idején, illetve megszorodtak az allegorikus ábrázolások. Így maradt ez lényegében a 19. századig, amint ezt a legkiválóbbak művei is igazolják. Peter Paul Rubens (1577–1640) Palazzo Pittiben látható hatalmas vászna Medici II. Ferdinánd toszkán nagyherceg számára készült 1637–38-ban.³ A harmincéves háborút (1618–1648), amelynek alkalmából keletkezett a festmény, gyakran emlegetik a 17. század világháborújaként, hiszen egész Európát gyötörte, milliók halálát okozva. Rubens szimbólumokkal zsúfolt képe nem a konkrét eseményeket, borzalmakat, szenvedést mutatja be, hanem egy bonyolult utalásokkal teli jelenetet láthatunk. Mars, a háború istene a központi figura, lábai egy könyvön és metszeten